

Het gold in de tijd van de dorpsacties als een bewijs voor hun cultuurhistorische waarde: de Antoniushoeve en de Sophiahoeve zijn unieke voorbeelden van het Noord-Hollands voerdeeltype. Het winterhuis is dwars op de stal gebouwd, waardoor de boerderij de vorm van een T heeft. Omdat het zomerhuis van de Antoniushoeve rechts van de boerderij is gebouwd, en dat van de Sophiahoeve links, vormen ze elkaars spiegelbeeld. Voor een groot deel geldt dat ook voor de indeling binnen.

Wie langs loopt kan de gelijkenis in bouwvorm niet ontgaan. Dat ze uit ongeveer dezelfde periode stammen is niet meer zo duidelijk. Nieuwsgierige wandelaars kunnen het te weten komen als ze de erven te betreden en de gedenkplaten van de eerstesteenlegging lezen. Waarschijnlijk is dat zij de van Rabobank informatiebordjes ontdekken: de Antoniushoeve is gebouwd in 1889, de Sophiahoeve in 1883. Aan de Antoniushoeve is het bouwjaar af te zien; aan de boerderij waar boer Willem van der Vaart zijn laatste eenzame jaren doorbracht, niet meer.

Op het smeedijzeren toegangshek van vroeger de Sophiahoeve staat de naam Wintershoven. De boerderij wordt bewoond door het al wat oudere echtpaar Rob en Marianne Wintershoven-Hink. Ik zie de boerderij natuurlijk vaak, klets af en toe over de heg met Marianne Wintershoven, maar ga er nu voor het eerst naar binnen en krijg een rondleiding. Wat de buurvrouw van de Antoniushoeve wil vertellen, heeft ze ook voor me opgeschreven. Zij wachtten toentertijd de acties om het ensemble Urbanuskerk, Antoniushoeve en Sophiahoeve te behouden niet af en benaderden zelf de gemeente, vertelt ze. Haar man, bouwkundige en ondernemer, wist de ballotage- en bouwcommissies van de gemeente voor zich te winnen: een deskundige, ervaren in het restaureren en beschikkend over het kapitaal en de mankracht om snel en grondig te verbouwen. Ze deden een bod.

Snel moest het, want door de lange leegstand stond de boerderij op instorten: een grondige verbouwing werd het. Ze hadden alles tot op de grond willen

De nieuwe Sophiahoeve

afbreken en Wintershoven nieuw willen optrekken. Maar dat mocht niet. De hoeve kreeg tijdens de renovatie de status van rijksmonument: de karakteristieke halfsteens bouw moest behouden blijven. Wintershoven kreeg wel zijn eigen fundering, kapconstructie en dak. Ze lieten het historische bouwplan los en kozen - onder toezicht oog van ambtenaren en het bestuur van de Stichting Oud-Duivendrecht - voor een nieuw ontwerp. In tegenstelling tot de boerengezinnen vroeger wonen zij niet aan de straatkant, maar aan de achterkant, met zicht op de tuin. De grote zolder van het zomerhuis die als opslag voor het stro had gediend, werd slaapkamer met sauna. Zij vonden het zonde om de gang tussen de stal en woongedeelte ongebruikt te laten, wat hun burens deden. Ze creëerden op die plek verschillende ruimtes met een woon- of werkfunctie. De glazen puien voor meer daglicht, de logeerkamers met eigen sanitair en de voorzieningen om tot op hoge leeftijd zelfstandig te kunnen blijven wonen: het werd hun droomhuis. Uiteindelijk keurden de ambtenaren zelfs een vide in de woonkamer goed. Om ook iets van het vroegere leven op de boerderij te behouden, toverden ze de twee in het winterhuis overgebleven bedsteden om tot knusse slaapplekken voor hun drie kleinkinderen. Maar die vonden het maar eng daarboven.

Ook Marianne en Rob Wintershoven hadden moeten beloven de boerderij een openbare functie te geven. Zij kozen voor de culturele optie: een expositieruimte in de vroegere stal en een beeldentuin buiten. Rob zou er zijn beeldhouwen tentoonstellen en ze zouden exposities van collega's mogelijk maken. Marianne, actief in het culturele leven van Duivendrecht, werd de drijvende kracht achter de galerie, waar later ook werk van haarzelf te zien was en die ook buiten Duivendrecht enige bekendheid verwierf. Toen de loop eruit ging en de leeftijd ging tellen wist ze van Wintershoven een geliefde trouwlocatie te maken. Daarna functioneerde de stijlvolle ruimte nog een tijd als vergaderplek en werden er lezingen georganiseerd. In coronatijd kon haar leesclub er meer dan veilig samen komen.

Dorp in actie

Ook het buitendeel van de hoeve pakten zij grondig aan. De hooimijt kreeg stalen dragers, en later beglazing tegen de tocht. Ze hoogden de tuin op en zorgden voor beschoeiing van de sloot die hun erf scheidt van dat van de Antoniushoeve. Dichte beplanting langs de sloot en een hoge heg aan de voorkant waarborgen hun privacy.

De gespiegelde bouwvorm bestaat nog: tussen het waterfornuis in de keuken van de Antoniushoeve en dat in de keuken van Wintershoven is zo een draad te spannen. Maar sta je bij het wissel boekenkastje van Wintershoven ('Geef een boek. Neem een boek') op de grens met de Antoniushoeve en weet je dat beide boerderijen rijksmonumenten zijn, dan zie je ook iets anders: een verschil

Gespiegeld

Wintershoven

in het omgaan met cultureel erfgoed. Ondanks de renovaties binnen en buiten is de Antoniushoeve nog zichtbaar de boerderij die Adrianus Bon en Maria Post in 1889 lieten bouwen. Lot Sternheim en Jamie Bedford voegden zich in wat er was, herstelden wat de tijd had aangetast en voegden toe wat nu en in hun leven noodzakelijk is. Hun burens kozen voor een nieuw begin. Weliswaar zijn de muren nog dezelfde, maar doordat zij die lieten zandstralen en opnieuw voegen, lijken die nieuw. Aan Wintershoven is de geschiedenis lastiger af te lezen. Het waren een katholieke en een protestantse boerderij; de Antoniushoeve was de rijkere, en de halfsteens constructie van de Sophiahoeve getuigde van een zekere armoede. Toen ze zo'n beetje als enige boerderijen overbleven in Duivendrecht en erfgoed deskundigen zich over hen bogen werden ze een paar: beide van het voerdeel typen, beide een T-boerderij en gespiegeld aan elkaar. In deze eeuw begonnen de Antoniushoeve enerzijds en Wintershoven anderzijds aan een volgend cultuurhistorisch verhaal, een over twee verschillende manieren om erfgoed te behouden.

Uit Japans basalt hakte Rob Wintershoven in 2012 het beeld van een naakte lezende vrouw. Ze ligt op haar buik in de achtertuin van Wintershoven. Haar naam is Sophia.

